

STOCKHOLMSKÄLLAN

► LÄS MER OM DET GAMLA STOCKHOLM PÅ STOCKHOLMSKÄLLAN: www.stockholmskallan.se

STOCKHOLM. "Karta över hela Stockholm", troligen ritad 1642, Kungliga biblioteket, Stockholm.

EN NÄRMARE TITT. Detalj från 1642 års karta, med detaljrikt målade skepp, slottet Tre Kronor och palatset Makalös.

SLOTTET. Slottet Tre Kronor sett från sydväst, oljemålning av Govert Camphuysen 1661

Stockholm 1642 – både konst och karta

■ ■ På kartor från olika tider kan man följa Stockholms utveckling. Varje karta är en ögonblicksbild av staden men också en bild av sin samtids ideal och värderingar.

Text: Frida Starck Lindfors

Det som först slår en när man ser kartan från 1642 är att den är vacker som en tavla, med sin otroliga detaljrikedom och sina vackra färger. Till skillnad från en del andra äldre kartor, avbildar den dessutom även Stockholms omgivning. Själva staden sträckte sig fortfarande bara en liten bit ut på dagens Söder- och Norrmalm. Eftersom 1600-talets kartor ofta ritades i samband med gaturegleringar och förändringar, får man räkna med att en del av de utritade gatorna ännu inte var bebyggda, eller rent av inte fanns. En karta från den här tiden är på en och samma gång en bild av staden vid en gi-

ven tidpunkt och en idé om den framtida staden.

Tittar man närmare på kartans många detaljer finns det mycket roligt och intressant att upptäcka. Till exempel de konstfärdigt tecknade skeppen kring nuvarande Blasieholmen. Där låg den örlogsstation med varv där Vasaskeppet byggdes ett femtontal år tidigare. Vid den här tiden stod stationen i begrepp att flytta till nästa ö och ta med sig Blasieholmens gamla namn Skeppsholmen. Blasieholmen var en egen ö fram till omkring år 1700 och förbands med Norrmalm av en bro. Den del av Blasieholmen där Nationalmuseut nu ligger var en egen li-

ten holme med broförbindelse vidare till "Nya Skeppsholmen".

Då, som nu, var Stockholm sammanbundet av broar, och man kan se på kartbilden att dessa var av trä. Motsvarigheten till dagens Norrbro hade sitt fäste längre västerut än idag, i Västerlånggatans förlängning, och kompletterades av ytterligare en bro med fäste i Stadsholmens nordostligaste ände. Norrbro, med sin nuvarande sträckning, började planeras redan under 1600-talet men slottsbranden 1697 kom emellan och beslutet om bygget fattades först 1756, strax efter att kungafamiljen hade flyttat in i det nybyggda slottet. Bron stod färdig 1807 och är idag Stockholms äldsta bevarade stenbro.

Att vissa byggnader tillmättes större vikt än andra är tydligt. Slottet Tre Kronor är ritat med stor detaljrikedom. Man kan ana från den

” Att vissa byggnader tillmättes större vikt än andra är tydligt.

asymmetriska byggnaden att 1600-talsslottet dolde ett virrvarr av utbyggnader utifrån den gamla borgen från tiden från (eller före) Stockholms grundande. I kontrast till familjen de la Gardies nybyggda palats Makalös på andra sidan vattnet. Symmetriskt rakt igenom, enligt barockens stilideal.

På de böljande höjderna kring staden syns riktmärken för dåtidens stadsbor och resande: kvarnar, vårdtornet vid Brunkeberg (vid nuvarande Gallerian) och galgen uppe på Katarinaberget. På vägen in mot staden färdas människor, till fots och till häst, med olika ärenden till Stockholm, som under 1600-talet blev huvudstad i faktisk bemärkelse.